

רשומות

הצעות חוק

30 בספטמבר 1979

1417

ט' בתשרי תש"ם

זמור

3

חוק הבטחת הכנסה, תש"ם-1979.

12

חוק הפיקוח על עסקי ביטוח (תיקון מס' 4), תש"ם-1979.

מבוא

מטרת החוק המוצע היא להבטיח לכל אדם ומשפחה בישראל, שאין בכוחם לספק לעצמם הכנסה הדרושה לקיום, את המשאבים הדרושים לסיפוק צרכיהם החיוניים. גימלה לפי חוק זה תהיה הכנסתם היחידה של מי שאינם יכולים כלל לעבוד ולקיים עצמם, ותשלום הכנסה הנופלת מן הרמה הדרושה לקיום.

התכניות הקיימות כיום להבטחת הכנסה מפורזות בין רשויות שונות, בעיקר — משרד העבודה והרווחה, הרשויות המקומיות והמוסד לביטוח לאומי המשלם הטבות סוציאליות לפי ההסכם שנחתם בינו לבין הממשלה. רשויות אלה פועלות כיום בנפרד, לפי חוקים והסדרים שונים המאמצים קריטריונים שונים ורמות שונות של הבטחת הכנסה.

מגמת החוק המוצע היא להביא לאינטגרציה מלאה יותר, על בסיס מדיניות אחידה, של התכניות הקיימות בתחום זה, ולבסס את הזכות להבטחת הקיום וכללי הזכות לה בחוק שיבטא בצורה ברורה את האחריות הממלכתית להבטחת קיום לכל כדי למנוע מצוקה כלכלית בקרב קבוצות חלשות באוכלוסייה.

ביצוע החוק יבטיח ריכוז כל התשלומים של הבטחת הכנסה בידי המוסד לביטוח לאומי, יביא לידי מיצוי גבוה יותר של זכויות, ויאפשר בקורת המערכת כולה במגמה למנוע תשלומי כפל ותשלומי יתר.

חוק הביטוח הכנסה, תש"ם-1979

פרק א': פרשנות

הגדרות

1. בחוק זה —

- "גימלה" — גימלה חדשית להבטחת הכנסה הניתנת לפי חוק זה;
- "המוסד" — כמשמעותו בחוק הביטוח;
- "הפקודה" — פקודת מס הכנסה;
- "השר" — שר העבודה והרווחה;
- "חוק הביטוח" — חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח-1968;
- "ילד" — כמשמעותו בפסקאות (1) עד (3) להגדרת ילד שבסעיף 5 לחוק הביטוח;
- "יחיד" — מי שאינו נשוי.

פרק ב': זכאות

תנאי זכאות

2. (א) תושב ישראל שמלאו לו 18 שנה זכאי לגימלה לפי חוק זה אם נתקיים בו אחד מתנאים אלה:

- (1) אין לו הכושר לעבוד ולהתפרנס כדי מחייתו, או שאינו ניתן להשמה בעבודה כלשהי, הכל לפי כללים, תנאים ומבחנים שנקבעו בתקנות;
- (2) הוא רשום בלשכת שירות התעסוקה כמחוסר עבודה בהתאם לכללים שנקבעו לענין סעיף 1127 לחוק הביטוח ולשכת שירות התעסוקה לא הציעה לו עבודה מתאימה; לענין פסקה זו, "עבודה מתאימה" — כל עבודה התואמת את מצב בריאותו וכשרו הגופני, או הכשרה, השתלמות או הסבה מקצועית לפי הפניה משירות התעסוקה או ממי שאישר לכך שירות התעסוקה;
- (3) הוא עובד בעבודה שההכנסה ממנה פחותה מסכום הגימלה לפי סעיף 5 (א) (1) ומתקיימים בו התנאים והמבחנים שנקבעו בתקנות;
- (4) מלאו לו, כגבר — 65 שנים, ובאשה — 60 שנים;
- (5) היא אם שבהחזקתה ילד אחד שלא מלאו לו 5 שנים, או שבהחזקתה מספר ילדים אשר לצעיר שבהם טרם מלאו 10 שנים;
- (6) היא אלמנה ואם לילד הנמצא בהחזקתה;
- (7) עיקר זמנו מוקדש לטיפול בבן-זוגו החולה או בילדו החולה הזקוקים להשגחה תמידית, הכל לפי כללים, תנאים ומבחנים שנקבעו בתקנות.

דברי הסבר

תנאי מוקדם לקבלת גימלה הוא ישיבה בישראל תקי-פה של 24 חדשים רצופים לפחות, וזאת במגמה למנוע תשלום גימלאות לאנשים היושבים בארץ באופן ארעי וחולף; אך מוצע, שמקבלי קיצבאות מאת המוסד לביטוח לאומי יהיו זכאים להשלמת הכנסה מהיום הראשון לזכאותם לקיצבה, אף אם טרם חלפו 24 חדשים מיום שנעשו תושבי ישראל, וזאת במגמה לא לפגוע באוכלוסייה זו אשר לפי ההסכם הקיים בין הממשלה לבין המוסד לביטוח לאומי זכאים להשלמת הכנסה בלי להתנות זאת במשך הישיבה בארץ.

סעיף 2 קובע את האוכלוסייה הזכאית לגימלה להבטחת הכנסה ואת התנאים הבסיסיים לזכאות. כעקרון מוצע, כי כל תושב ישראל יהיה זכאי לגימלה אם מלאו לו 18 שנים ואין ביכולתו לעבוד ולהתפרנס כדי מחייתו, או שעשה מאמץ סביר להשיג הכנסה על ידי עבודה ולא הצליח בכך, או שהוא אחד המנויים בפסקאות (4) עד (7) של סעיף 2.

עם זאת מוצע לאפשר לקבוע בתקנות סוגים נוספים של אנשים שיהיו זכאים לגימלה להבטחת הכנסה.

1 דיני מריגת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

2 ס"ח תשכ"ח, עמ' 108.

(ב) תנאי נוסף לזכאות לגימלה הוא שהתובע ישב בישראל 24 חדשים רצופים בתכוף לפני הגשת תביעתו אולם תנאי זה לא יחול על מי שמקבל קיצבה לפי פרק ב' או פרק ג' לחוק הביטוח.

(ג) השר רשאי לקבוע בתקנות כללים ומכתמים לזכאות לגימלה לתושב ישראל שאין מתקיימים בו התנאים האמורים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב).

3. לא יהיו זכאים לגימלה לפי חוק זה:

- (1) אדם הנמצא במוסד וכל החזקתו היא על חשבון אוצר המדינה, הסוכנות היהודית לארץ ישראל, רשות מקומית או גוף אחר שנקבע בתקנות;
- (2) אדם המשרת בשירות סדיר בצבא-הגנה לישראל ואשתו;
- (3) חבר בתאגיד האחראי לכלכלת חבריו;
- (4) תלמיד הלומד במוסד שקבע השר בתקנות.

4. (א) זכאותו של כל אחד מבני זוג לגימלה מותנית בכך שמתקיימים גם בכך זוגו התנאים האמורים בסעיף 2.

(ב) האמור בסעיף קטן (א) לא יחול על מי שהשר, בהסכמת שר האוצר, קבע בתקנות ובתנאים שקבע.

פרק ג': הגימלה

5. (א) הגימלה לזכאי שאין לו הכנסה תהיה בסכומים המחושבים לפי התוספת, בהתאם להרכב משפחתו, כדלקמן:

- (1) בשיעור הרגיל — אם הזכאי לגימלה הוא אחד המנויים בפסקאות (1), (2), (3), (5), ו-(7) של סעיף 2 (א);
- (2) בשיעור המוגדל — אם הזכאי לגימלה הוא אחד המנויים בפסקאות (4) ו-(6) של סעיף 2 (א).

(ב) הגימלה לזכאי שיש לו הכנסה תהיה בסכום השווה להפרש שבין הגימלה שהיה זכאי לה לפי סעיף קטן (א) לזלא ההכנסה, לבין ההכנסה.

(ג) זכאי ששולמה לו גימלה בשיעור הרגיל במשך 24 חדשים, תשולם לו גימלה בשיעור המוגדל החל בהודש ה-25; הוראה זו לא תחול על יחיד שאין עמו ילד והוא עם הוריו במסגרת משק בית משותף, אלא אם מלאו לו, בגבר — 65 שנים, ובאשה — 60 שנה.

דברי הסבר

במשך שנתיים תשולם לו הגימלה בשיעור מוגדל לאחר מכן, וזאת אם הוא יחיד בגיל העבודה הגר עם הוריו. ביסוד הצעה זו מצויה ההנחה שלתקופה קצרה נוקת משפחה בעיקר לכיסוי הוצאות צריכה שוטפות, בעוד שלאורך זמן היא זקוקה למשאבים מוגדלים, שיאפשרו לה חידוש מלאי ביגוד, הגעלה, ציוד בית וכו'. השיעור המוגדל המוצע זהה בדרך כלל להכנסה המינימלית המובטחת היום לקשישים ולא למנות המקבלים הטבה סוציאלית, לנכים לפי פרק ו' לחוק הביטוח הלאומי ולזוכות לפי חוק המזונות; השיעור הרגיל המוצע דומה בדרך כלל למכסות הסעד בשיעורן הנוכחי.

4 סעיף 4 גימלה להבטחת הכנסה תינתן למשפחה רק אם בכל אחד משני בני הזוג לחוד מתקיימים התנאים לקבלת גימלה. השר, בהסכמת שר האוצר, יהיה רשאי לקבוע חריגים לכלל זה.

5 סעיף 5 מוצע לקבוע את שיעור הגימלה להבטחת הכנסה בשתי רמות כמפורט בסעיף קטן (א). הצורך בקביעת שתי רמות נובע מההבחנה בין הצרכים של אלה המסוגלים לשוב ולהיקלט בעבודה, ולפיכך תקופת המצוקה שהם נתונים בה עשויה לחלוף, לבין אלה שבגלל גילם, או בגלל מצבם המיוחד, קטנים הסיכויים שייקלטו בעבודה או שמצבם הכלכלי ישתפר. יחד עם זאת מוצע שאדם שקיבל גימלה בשיעור רגיל

(ד) השר, בהסכמת שר האוצר, רשאי לקבוע בתקנות את שיעור הגימלה שתשולם למי שזכאי לגימלה מכוח סעיפים 2 (א) או 4 (ב).

הצמדה

6. הוראות סעיף 11 (א) לחוק הביטוח יחולו לגבי העלאת הגימלה, בשינויים המחוייבים.

גימלה לבני זוג

7. (א) לבני זוג הזכאים לגימלה תשולם גימלה אחת בלבד, בשיעור המשתלם לפי התוספת לשני בני זוג, בהתאם להרכב משפחתם.

(ב) היה אחד מבני הזוג זכאי לגימלה בשיעור המוגדל – תשולם הגימלה לבני הזוג בשיעור המוגדל.

(ג) הגימלה לפי סעיף זה תשולם לבעל, ואולם השר רשאי לקבוע בתקנות נסיבות שבהן תשולם הגימלה לכל אחד מבני הזוג בנפרד ואופן חלוקתה ביניהם, או נסיבות שבהן תשולם הגימלה לאשה או לאדם אחר.

סכום קובע

8. (א) השר, בהסכמת שר האוצר, רשאי לקבוע בצו, לגבי סוגי זכאים, לרבות סוגים לפי הרכב המשפחה, סכומים קובעים, כשים לב להכנסה הנמוכה ביותר שעליה חל חיוב בתשלום מס הכנסה לגבי זכאים מאותו סוג.

(ב) זכאי שהכנסתו, המחושבת לפי סעיפים 10 עד 12, אינה נמוכה מהסכום הקובע החל לגביו – לא תשולם לו גימלה; זכאי שהכנסתו כאמור נמוכה מהסכום הקובע החל לגביו, תשולם לו גימלה לפי סעיפים 5 או 7, לפי הענין, אשר סכומה לא יעלה על ההפרש בין הכנסתו לבין הסכום הקובע.

(ג) סעיף זה לא יחול על זכאי שמלאו לו, בגבר – 65 שנים, ובאשה – 60 שנה, ולא יחול על בני זוג אף אם אחד מהם הגיע לגיל כאמור.

גימלה שלא תשולם

9. גימלה שהיא פחותה ממאה לירות לא תשולם אלא אם הזכאי לה מקבל קיצבה לפי חוק הביטוח.

פרק ד': הכנסה

הכנסה

10. (א) בחוק זה –

"הכנסה" – הכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה, אף אם לא צמחה, הופקה או נתקבלה בישראל, ולרבות –

(1) כל גימלה כמשמעותה בחוק הביטוח;

(2) תשלומים למי שמצוי בהכשרה מקצועית;

דברי הפבר

סעיף 8 כתוצאה מכללי חישוב הכנסה שנקבע בחוק זה, עלול להיווצר מצב, שבו מצד אחד יקבל אדם גימלה להבטחת הכנסתו, או להשלמתה, ומצד שני יהוייב עליה במס הכנסה. כדי למנוע מצב זה, מוצעת ההגבלה האמורה בסעיף זה.

סעיפים מוצע לראות כהכנסות הזכאי את כל ההכנסות שיש לו מכל המקורות, למעט הכנסה שמקורה בקיצבת ילדים לפי פרק ה' לחוק הביטוח הלאומי, בקיצבת יוצאי צבא מכוח חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), תש"ט-1949, והכנסה שתיקבע בתקנות.

בחישוב הכנסה תובא בחשבון גם יכולתו של אדם להפיק הכנסה מנכס, אף אם אינו מפיק ממנו הכנסה בפועל.

סעיף 6 מוצע להבטיח למקבל גימלאות לפי חוק זה פיצוי בעד התייקרות כדוגמת מקבלי גימלאות לפי חוק הביטוח הלאומי.

סעיף 7 סעיף זה קובע את העקרון, שכאשר יש שני בני זוג, לא כל אחד מהם יקבל גימלה, אלא גימלה אחת תשולם ליחידה המשפחתית כחטיבה אחת, לפי הרכב המשפחה. עם זאת, די בכך שלאחד מבני הזוג מגיעה גימלה בשיעור המוגדל, כדי שהגימלה המשולמת לשני בני הזוג ביחד תהיה בשיעור המוגדל.

מוצע לשלם את הגימלה לבעל, אולם שר העבודה והרווחה יהיה רשאי לקבוע בתקנות מקרים בהם תשולם הגימלה לאשה או לאדם אחר, או שהגימלה תחולק בין שני בני הזוג.

(3) דמי מזונות שמקבל אדם לפי כל דין, לרבות תשלום לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), תשל"ב-1972³;

(4) סכומים שיראו אותם כהכנסה מנכס, אף אם אין מופקת ממנו הכנסה;

לענין זה, "נכס" – כל רכוש, בין מקרקעין ובין מיטלטלין, וכן כל זכות או טובת הנאה ראויות או מוחזקות, והכל בין שהם בישראל ובין שהם מחוץ לישראל, למעט מיטל-טלין שאינם ניתנים לעיקול לפי חוק החוצאה לפועל, תשכ"ז-1967⁴, ולמעט זכות החזקה במקרקעין המשמשים לצרכי מגורים ולא לשם השתכרות או ריווח.

(ב) השר, בהסכמת שר האוצר, רשאי לקבוע בתקנות –

(1) כללים בדבר חישוב הסכומים שיראו אותם כהכנסה מנכס, כאמור בסעיף קטן (א) (4), לרבות נסיבות שבהן יובא בחשבון, לענין חישוב ההכנסה של הזכאי, גם נכס של ילדו הנמצא בהחזקתו;

(2) נסיבות שבהן ייראה רכוש שהועבר לאחר כרכושו של מעביר הרכוש, ודרכי חישוב ההכנסה במקרה כזה;

(3) הוראות מיוחדות ומשלמות בדבר חישוב ההכנסה לענין חוק זה.

11. על אף האמור בסעיף 10, לא תיחשב כהכנסה –

(1) קיצבת ילדים לפי פרק ה' לחוק הביטוח;

(2) הענקות להייליים ולבני משפחותיהם לפי חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), תש"ט-1949⁵;

(3) כל הכנסה אחרת שקבע השר בהסכמת שר האוצר.

12. מי שיש לו בן זוג, תהיה הכנסתו לענין חוק זה צירוף הכנסתו והכנסת בן זוגו, זולת אם השר, בהסכמת שר האוצר, קבע אחרת בתקנות ובתנאים שקבע.

13. (א) בחישוב ההכנסה לענין סעיף 5 יגורו –

(1) סכום השווה לשלוש נקודות קיצבה מתוך הכנסתו של כל עובד או עובד עצמאי מהמקורות המפורטים בסעיף 2 (1) ו-(2) לפקודה;

(2) סכום השווה ל-40% מהכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף 2 (1) ו-(2) לפקודה, לאחר שנוכה ממנה הסכום האמור בפסקה (1);

(3) סכום השווה לשלוש נקודות קיצבה מתוך הכנסה שמקורה בקיצבה המשו-למת מכוח היקוק, דיני חרף, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה, למעט קיצבה לפי חוק הביטוח.

דברי הסבר

ועובד עצמאי, כן מוצע שלא להביא בחשבון סכום השווה לשלוש נקודות קיצבה מהכנסה שמקורה בפנסיה או בקיצבאות, למעט קיצבה לפי חוק הביטוח הלאומי. ההכנסה שלא תובא בחשבון משני המקורות ביחד לא תעלה על סכום השווה לשלוש נקודות קיצבה ליחיד ועל סכום השווה לארבע נקודות קיצבה למשפחה.

כתמריץ נוסף ליציאת נשים לעבודה מוצע כי לא יובאו בחשבון 40 אנורות מכל לירה מתוך הכנסת עבודה.

לאור האמור בסעיפים 4 ו-7 מוצע לקבוע שבחישוב ההכנסה לצורך קביעת הזכאות לגימלה ושיעורה תובא בחשבון הכנסת שני בני הזוג ביחד, השר, בהסכמת שר האוצר, יהיה רשאי לקבוע חריגים לכלל זה.

במגמה לעודד אנשים לצאת לעבודה, מוצע לא להביא בחשבון ההכנסה סכום השווה לשלוש נקודות קיצבה מהכנסת עבודה של כל עובד

3 ס"ח תשל"ב, עמ' 87.

4 ס"ח תשכ"ז, עמ' 118.

5 ס"ח תש"ט, עמ' 13.

(ב) סכום ההכנסה שיוכח לפי סעיף קטן (א) (1) ו-(3) לא יעלה על סכום השווה לשלוש נקודות – קיצבה ליחיד, ועל סכום השווה לארבע נקודות קיצבה – ליחיד שבהחזקתו ילד או לשני בני זוג.
(ג) בסעיף זה, "נקודת קיצבה" – כמשמעותה בסעיף 33א לפקודה.

פרק ה': הוראות כלליות

סימן א': תביעות

14. (א) תביעה לגימלה תוגש למוסד; עובד המוסד שמינהלת המוסד הסמיכה אותו לכך יברר את התביעה ויחליט אם תינתן הגימלה ובאיזה שיעור תינתן.
(ב) השר יקבע בתקנות את המוסמים לקבוע אם מתקיימים באדם התנאים שלפי סעיף 2 ולאיו תקופה הם מתקיימים, וכן את האישורים שיידרשו לצורך קביעה כאמור.

סימן ב': תשלום גימלאות

15. (א) גימלה תשולם רק בעד התקופה שתחילתה ב-1 לחודש שבו הוגשה למוסד התביעה לגימלה, ואולם השר רשאי לקבוע בתקנות נסיבות שבהן תשולם הגימלה ממועד מוקדם יותר ולתקופה שקבע.
(ב) הנמצא בחוץ לארץ למעלה מחודש ימים לא תשולם לו גימלה בעד הזמן שלאחר החודש הראשון.

16. נפטר זכאי שהיתה משתלמת לו גימלה, ישלם המוסד למי שהיה בן-זוגו בשעת פטירתו, ובאין בן-זוגו – לאחד מילדיו, מענק בסכום השווה למחצית השכר הממוצע כפי שהיה ביום הפטירה; לענין זה, שכר ממוצע – כמשמעותו בחוק הביטוח.

17. לענין מי שמצוי בהכשרה מקצועית רשאי השר, בהסכמת שר האוצר, לקבוע בתקנות הוראות ותנאים בדבר תשלום הגימלה באמצעות משרד העבודה והרווחה או משרד ממשלתי אחר או תאגיד שנקבע.

18. אדם החייב על פי כל דין או על פי הסכם במוזנותיו של מי ששולמה לו גימלה, חייב לשפות את המוסד על הגימלה ששולמה, וזולת אם הורה בית הדין לעבודה הוראה אחרת.

דברי הסבר

סעיף 17 מוצע לאפשר תשלומים של גימלאות להבטחת הכנסה למוסד המכסה למי שמצוי בהכשרה מקצועית באמצעות משרד העבודה והרווחה, משרד ממשלתי אחר או תאגיד שייקבע, וזאת כדי לרכז בידי גוף אחד את ביצוע התשלום הן של מענקי ההכשרה המקצועית והן של הגימלה להבטחת הכנסה.

לפי ההסדר המוצע בסעיף זה, מי שמקבל תשלומים עקב היותו בהכשרה מקצועית יקבל גימלה שהוא זכאי לה לפי החוק ביהד עם אותם תשלומים.

סעיף 18 כדי למנוע מצב שבו יקבל אדם גמלה כאשר אדם אחר חייב במוזנותיו על פי דין, מוצע לחייב את החייב במוזנות לשפות את המוסד על הגימלה ששילם.

סעיף 14 המוסד לביטוח לאומי יבצע חוק זה. מוצע לאפשר לשר לקבוע את הרשויות שהיו מוסדות מכות לקבוע אם נתמלאו באדם התנאים המזכים לגימלה, המפורטים בסעיף 2.

סעיף 15 מטרת הגימלה היא להבטיח הכנסה לקיום שוטף, ומוצע איסור לקבוע כלל, שגימלה להבטחת הכנסה לא תשולם רטרואקטיבית, אלא בנסיבות מיוחדות שהשר יקבע בתקנות.

סעיף 16 מוצע לשלם למשפחתו של נפטר מענק בגובה של מחצית השכר הממוצע במשק, כהשתתפות בהוצאות המשפחה כתוצאה מהפטירה.

19. המוסד רשאי להפחית, להשהות או לשלול גימלה למי שהפר הוראות שניתנו לו בקשר להכשרה מקצועית או לשיקום מקצועי, או למי שנהג בדרך שמן המפורסמות הוא כי היא עלולה למנוע את החלמתו או החזרת כושר עבודתו או לעכב בעדן.

סמכות לשלול גימלה

סימן ג': הוראות עזר לביצוע

20. (א) לצורך קביעת הזכאות לגימלה או המשך תשלומה, חייב התובע גימלה או המקבל גימלה, לפי דרישת המוסד —

חובת התובע

(1) למסור למוסד כל ידיעה או מסמכים שברשותו או שבאפשרותו לקבלם, לרבות תצהירים;

(2) לעמוד לבדיקה רפואית או לבדיקה אחרת;

(3) להופיע בפני מי שהמוסד קבע לכך ולמסור לו כל מידע שיידרש.

(ב) כל עוד לא קוימה דרישה לפי סעיף קטן (א), רשאי המוסד לעכב את הטיפול בתביעה, להפסיק תשלומה של גימלה או להחליט על אי-מתן הגימלה.

21. המקבל גימלה יודיע בכתב למוסד, תוך חמישה עשר יום, על כל שינוי שחל במצבו המשפחתי ובהכנסותיו ועל כל שינוי אחר העשוי להשפיע על זכותו לגימלה או על שיעורה.

חובת הודעה

22. (א) עובד המוסד שמינהלת המוסד הסמיכה אותו לכך רשאי, לצורך ביצוע חוק זה, להיכנס לכל מקום לשם חקירה בדבר הכנסתו של אדם או לשם בירור כל פרט אחר, לבדוק פנקסים, השבונות, מסמכים, רשומות ותעודות אחרות ולדרוש הסברים בקשר לכך וכן לחקור כל אדם בכל ענין הנוגע לחוק זה, ובלבד שלא יהא רשאי להיכנס בכוח למקום מגורים אלא על פי צו מאת שופט בית משפט שלום.

פיקוח

(ב) מי שנחקר או שבחצרו נערכת בדיקה לפי סעיף קטן (א), ישיב תשובה מלאה ונכונה על כל השאלות שנשאל.

(ג) לא יפריע אדם לעובד המוסד במילוי תפקידו לפי סעיף קטן (א).

23. אדם שברשותו או בידעתו ידיעות בדבר הכנסתו או רכושו של תובע גימלה או של מקבל גימלה, חייב, לפי דרישת עובד המוסד שהוסמך לכך, למסור לו כל פרט בדבר ההכנסה או הרכוש האמור, תוך 30 יום מיום הדרישה.

סמכות לדרוש ידיעות

סימן ד': עונשין

24. מי שלא עשה את המוטל עליו בחוק זה או בתקנות לפיו, דינו — מאסר ששה חדשים או קנס 15,000 לירות.

עונשין

דברי הסבר

סמכויות אלה דרושות כדי לאפשר למוסד להפעיל מערכת בקרה יעילה ולהבטיח תשלום גימלה לאלה הזכאים לכך בלבד.

מטרת סעיפים אלה היא להעניק למוסד סמכות רחבה לחקור ולהשיג כל מידע הדרוש לו לצורך החלטה בתביעה לגימלה או לצורך המשך תשלומה, וכן לחייב כל אדם במסירת ידיעות שברשותו בקשר לכך.

אחריותם של
מנהלים

25. חברה, אגודה שיתופית או כל חבר בני אדם אחר שעברו עבירה כאמור בסעיף 24, יראו כאחראי לעבירה גם כל חבר מינהלה, מנהל או פקיד של אותו חבר בני אדם, ואפשר יהיה להביאו לדין ולהענישו כאילו עבר הוא את העבירה, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו או שנקט בכל האמצעים הנאותים כדי להבטיח מניעת העבירה.

סימן ה': שונות

תחולת הוראות
חוק הביטוח

26. סעיפים 134, 134א, 134ב, 135, 136, 137א, 138, 140, 141, 142א, 147, 196א, 197, 198 ו-233 לחוק הביטוח, וכן התקנות שהותקנו לפיהם, יחולו, בשינויים המחוייבים, לענין חוק זה.

צרכים מיוחדים

27. (א) השר, בהסכמת שר האוצר, רשאי לקבוע בתקנות כללים, מכתנים ותנאים בדבר השתתפות אוצר המדינה בהוצאות לשכר דירה, לביטוח רפואי ולצרכים מיוחדים אחרים, בשיעורים ולסוגי תושבים, הכל כפי שיקבע.
(ב) בתקנות לפי סעיף זה יכול שייקבע סכום שהמוסד יהיה רשאי לנכות מגימלה כהשתתפות בהוצאות האמורות.

מימון

28. (א) גימלאות לפי חוק זה יינתנו מאוצר המדינה באמצעות המוסד.
(ב) אוצר המדינה יעביר למוסד מדי חודש בחדשו את כל הכספים הדרושים לו כדי לבצע את התשלומים לפי החוק, לרבות ההוצאות המינהליות של המוסד הנובעות מביצוע החוק.

בית-הדין לעבודה

29. לבית דין אזורי כמשמעותו בחוק בית-הדין לעבודה, תשכ"ט-1969, תהיה סמכות ייחודית לדון ולפסוק בכל תובענה לפי חוק זה, או הנובע ממנו, לרבות תביעה לשיפוי כאמור בסעיף 18 ולמעט ענין פלילי.

הגשת תביעות
והשלום גימלאות

30. השר רשאי לקבוע בתקנות, בין לגבי כלל הזכאים ובין לגבי סוגים מהם, הוראות בדבר -
(1) הגשת תביעה לגימלה ודרכי הוכחתה;
(2) אופן התשלום של גימלאות ומועדי תשלומן;
(3) שיטת העיגול של גימלאות.

דברי הסבר

סעיף 27 מוצע לאפשר לקבוע בתקנות הסדרים מיוחדים בדבר השתתפות אוצר המדינה בהוצאותיה של אוכלוסייה נזקקת לתשלום שכר דירה, להבטחת ביטוח רפואי ולצרכים מיוחדים אחרים. כן מוצע לאפשר למוסד לנכות מהגימלה סכום שייקבע בתקנות, כהשתתפות הזכאי בהוצאות האמורות.

סעיף 28 אוצר המדינה יממן את ההוצאות הכרוכות בהפעלת חוק זה. ההסדרים הקיימים כיום להבטחת הכנסה, הן לפי חוק שירותי הסעד והן לפי ההסכם בדבר מתן הטבה סוציאלית לנוקדים, ממומנים אף הם על ידי תקציב המדינה.

סעיף 26 מוצע להחיל לענין חוק זה את הסעיפים בחוק הביטוח הלאומי, הדינים בנושאים המפורטים להלן:

סעיף 134 - בדיקות רפואיות; סעיף 134א (1) ו-(ב) - תשלום מקדמות לתובע גימלה; 135 - איסור להעביר זכות לגימלה; 136 - שימוש בגימלה; ופיקוח על כך; 137א - תשלום חוב של גימלה; 138 - מניעת העברת הזכות לגימלה לכונס נכסים; 140 - החזרת גימלאות ששולמו בטעות או שלא כדין; 141 - אי הפחתת גימלה שהוגדלה על פי תוספת היוקר; 142א - תחילת זכות שנקבעה בתקנות; 147 - תקופות מאסר; 196א - סמכות לדרוש ידיעות רשמיות; 197 - הישוב גילו של אדם; 198 - ייצוג בפני המוסד; 233 - קביעת מועדים להגשת תובענות וערעורים.

31. בחוק הביטוח -

(1) במקום סעיף 143 ב' יבוא:

143ב. (א) נעשה אדם זכאי לקיצבה לפי פרקים ב', ג', ו' או ט' 2, והיא מגיעה לו למפרע בעד תקופה שבה שולמה לו גימלה לפי חוק הבטחת הכנסה, תשל"ט-1979, רשאי המוסד לנכות מסכום הקיצבה את סכום הגימלה ששולמה בעד אותה תקופה, כולה או מקצתה, ובלבד שלא ינוכה יותר מסכום הקיצבה שהיתה מגיעה לו בעד אותה תקופה.

(ב) הסכום שנוכה כאמור בסעיף קטן (א) יועבר לאוצר המדינה, בהתאם להסדרים שנקבעו בתקנות;

(2) בסעיף 168 (א) אחרי פסקה (1) יבוא:

"(א1) גימלה לפי חוק הבטחת הכנסה, תשל"ט-1979:"

(3) בסעיף 169 אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:

"(ו) לא ישולמו דמי ביטוח בעד הזמן שבעדו מגיעה לאדם גימלה לפי חוק הבטחת הכנסה, תשל"ט-1979, אם אין לו הכנסה אחרת באותה תקופה."

32. בחוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958, אחרי סעיף 2 יבוא:

2א. על אף האמור בסעיף 2, לא תינתן תמיכה שמטרתה להבטיח הכנסה מספקת כדי מחיה."

33. בחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969, בסוף התוספת השניה יבוא: "חוק הבטחת הכנסה, תשל"ט-1979."

34. (א) סעיף 143 בחוק הביטוח, בנוסחו לפני תחילת חוק זה, ימשיך לחול לגבי תמיכה, כמשמעותה באותו סעיף, ששולמה בעד תקופה שקדמה לתחילתו של חוק זה.

(ב) אדם שבתכוף לפני שנעשה זכאי לגימלה קיבל תמיכה חדשית לצרכי מחיה לפי חוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958, או הטבה סוציאלית לפי ההסכם מיום ט"ו בתמוז

דברי הסבר

(2) סעיף 168 (א) לחוק הביטוח קובע את סוגי ההכנסות הפטורות מתשלום דמי ביטוח. מוצע להוסיף לרשימה גם הכנסה שמקורה בגימלה להבטחת הכנסה לפי חוק זה.

(3) סעיף 169 לחוק הביטוח קובע פטור מתשלום דמי ביטוח לתקופות שבהן משתלמת למבוטח קיצבה או גימלה אחרת, כפי שנקבע באותו סעיף. מוצע לקבוע פטור מתשלום דמי ביטוח גם בעד התקופה שבה מקבל זכאי גימלה לפי חוק זה, אם אין לו הכנסה אחרת באותה תקופה.

סעיף 32 מאחר שגימלה להבטחת הכנסה תינתן רק במסגרת חוק זה, מוצע להוסיף לחוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958, הוראה שלפיה לא יינתנו תמיכות להבטחת הכנסה לפי אותו חוק.

סעיף 31 (1) בעקבות ביטול התמיכות החדשיות לצרכי מחיה מאוצר המדינה או מרשויות מקומיות וריכוזן בחוק זה, מוצע להחליף את סעיף 143 בחוק הביטוח הקובע לאמור:

"143ב. (א) שולמה לאדם, שלא כאמצעות המוסד, תמיכה חדשית לצרכי מחייתו מאת אוצר המדינה או מאת רשות מקומית (להלן - התמיכה) לגבי תקופה שבה עדה הוא זכאי לקיצבה חדשית לפי פרק ב' או לגימלה בכסף לפי פרק ג' או לקיצבה חדשית לפי פרק ו' (לכל אחת מאלה ייקרא להלן בסעיף זה גימלה), רשאי המוסד לנכות מהגימלה את סכום התמיכה, כולה או חלקה, ובלבד שלא ינוכה יותר מסכום הגימלה שהיתה משתלמת לאותו אדם באותה תקופה.

(ב) הסכום שנוכה כאמור בסעיף קטן (א) יועבר לאוצר המדינה ולרשות המקומית, לפי הענין, בהתאם להסדרים שנקבעו בתקנות."

6 ס"ח תשכ"ט, עמ' 70.
7 ס"ח תשי"ח, עמ' 103.

תש"ז (1 ביולי 1977) בדבר מתן הטבה סוציאלית לאוכלוסייה נזקקת * (להלן – תמיכה). לא יפחת סכום הגימלה שתשולם לו מסכום התמיכה האחרונה ששולמה לו, רק בשל כללי חישוב ההכנסה שנקבעו בחוק זה.

(ג) השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות מיוחדות בדבר קביעת זכאות לגימלה של מ' שלפני תחילתו של חוק זה קיבל תמיכה.

35. (א) השר ממנה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו.

(ב) תקנות לפי סעיפים 2 (ג), 4 (ב), 5 (ד), 8, 12 ו-27 טעונות אישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

36. תחילתו של חוק זה שנה מיום קבלתו בכנסת, אולם השר רשאי לגבי סוגי זכאים המקבלים תמיכה, להחיל את החוק מתאריכים מאוחרים יותר אך לא יאוחר מתום שנה לאחר תחילתו.

תוספת

שיעורי הגימלה (סעיף 5) – באחוזים מהשכר הממוצע

לענין תוספת זו יחושב השכר הממוצע לפי שיטת החישוב של השכר הממוצע כמשמעותו בחוק הביטוח, פעמיים בשנה:

(1) ב-1 באפריל – לתקופה מ-1 באפריל עד 30 בספטמבר של אותה שנת כספים;

(2) ב-1 באוקטובר – לתקופה מ-1 באוקטובר עד 31 במרס של אותה שנת כספים. אולם לענין תקופה זו יובאו בחשבון, במקום הנתונים שבידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ב-1 במרס שלפני אותה שנת כספים, הנתונים שבידיה ב-1 בספטמבר של אותה שנת כספים.

פרט	הרכב המשפחה	שיעור רגיל	שיעור מוגדל
1	יחיד	20%	25%
2	שני בני זוג	30%	37.5%
3	שני בני זוג שעמם ילד	35%	42.5%
4	שני בני זוג שעמם שני ילדים לפחות	40%	47.5%
5	יחיד שעמו ילד	25%	30%
6	יחיד שעמו לפחות שני ילדים	30%	35%

דברי הסבר

כך מוצע לקבוע הוראת מעבר, שתמנע בכל מקרה הפחתה בגימלה אך ורק כתוצאה מהנהגת כללי חישוב ההכנסה שנקבעו בחוק המוצע.

התוספת

ראה דברי הסבר לסעיף 5.

סעיפים ביצוע החוק המוצע דורש עבודת הכנה 34 ו-36 והסדרים מינהליים הכרוכים בקליטת האוכלוסייה המקבלת תמיכה חדשה לצרכי מחיה לפי חוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958, או הטבה סוציאלית. מוצע איפוא לאפשר לשר להחיל את החוק בהדרגת, לגבי אוכלוסיות אלה.

* י"ט תשל"ג, עמ' 2013.

חוק הפיקוח על עסקי ביטוח (תיקון מס' 4), תשל"ט-1979

1. אחרי סעיף 4 לחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, תשי"א-1951, יבוא:

חוספת סעיף 4א

"הוראות מיוחדות בדבר ביטוח חיים

4א. (א) כל חרזה לביטוח חיים, בין אם נעשה במישרין עם מבטח ובין אם נעשה באמצעות קופת גמל, בנק או מוסד אחר כיוצא באלה, חייב להיות מלווה במסמך בהתיימת ידו של המבוטח או בא-כוחו החוקי, שבו יפורטו תנאי הביטוח, לרבות שמם ומענם של המבטח ושל חברת הביטוח האתראית לתשלום סכום הביטוח וכן גובה הפרמיה ויתר הוצאות הביטוח.

(ב) נפטר המבוטח, תשלם חברת הביטוח לזכאים לפי הפוליסה את סכום הביטוח תוך חודש ימים מהיום שהוגשה לה דרישה לכך בצירוף תעודת פטירה המציינת את סיבת המוות; אין בהוראה זו כדי למנוע בעד חברת הביטוח לדרוש ידיעות ומסמכים נוספים, ובלבד שהדבר לא יעכב את תשלום סכום הביטוח.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב) רשאית חברת הביטוח, במקרה שקיים חשד לרמיה, להשהות את תשלום סכום הביטוח לתקופה של לא יותר משלושה חדשים — או לתקופה ארוכה יותר שהוכאים לתשלום סכום הביטוח הסכימו לה — עד גמר ההליכים, אם הגישה תוך התקופה האמורה תביעה לביטול הפוליסה עקב רמיה; לא הוגשה תביעה כאמור או שהתביעה נדחתה יתווספו לסכום הביטוח רכיבת בשיעור של 3% לשנה והפרשי הצמדה מתום חודש ימים מיום הגשת הדרישה לתשלום עד ליום התשלום למעשה."

דברי הסבר

ההצטרפות, שבו מופיעה שורת מחלות שהוא מצהיר שאינו סובל ולא סבל מהן. אין הוא נדרש לעבור בדיקה רפואית, גם לא להמציא תעודת בריאות של רופא, ואפ"י לו אינו נדרש, ברוב מקרים, לנקוב בשם קופת החולים שאליה הוא משתייך — שלא כמו בביטוח חיים של יחיד (לא קולקטיבי). לאחר מותו, רשאית חברת הביטוח לתבוע מהיורשים כל מסמך, לרבות תעודת המעידה על מצב בריאותו של חבר הקופה הנפטר בתאריך ההיסטורי שבו הצטרף לקופה. גם אם חברת הביטוח אינה מטרידה את היורשים, היא מזמינה תעודות רפואיות מהעבר מאת קופות החולים, וככל שתאריך ההצטרפות לקופה רחוק יותר, המתנת היורשים יותר ארוכה. על-פי התיקון המוצע, פטורים היורשים מחובת המצאת מסמכים, למעט תעודת הפטירה, וגם תקירות חברת הביטוח מוגבלות בזמן לשלושה חדשים מיום הגשת התביעה ותעודת הפטירה.

תיקון זה בא למלא חלל בחוק הפיקוח ולהגן בעיקר על חברי קופות הגמל המבוטחים בפוליסה קולקטיבית של ביטוח חיים בסכום השווה ליתרת הסכונותיהם, עד לתקרה משנתה, שהיא כעת 70,000 לירות.

סעיף 4א (א) בא להבטיח שחבר קופת הגמל יהיה מודע לתנאי ביטוח החיים הקולקטיבי ולהוצאות. היום מתואר ביטוח זה על-ידי קופת הגמל כ"הטבה" או "הענקה" אוטומטית לחברי קופת הגמל, כאשר חבר בקופה יכול "לרכוש" ביטוח על סכום גבוה יותר. למעשה, מנכה הקופה מהרווחים מדי שנה סך של 7 פרומיל לכל לירה ביטוח, שזו פרמיה אחידה לכל הגילאים ויקרה לעומת ביטוח רגיל לגבי הגילאים הצעירים.

סעיף 4א (ב) מסדיר כלל המקובל בדרך כלל בפור ליסות ביטוחי חיים הגערכות שלא באמצעות קופת גמל.

סעיף 4א (ג) בא להגן על היורשים הזכאים בפני הטרדות וסתבת. המצטרף לקופת גמל חותם על סעיף בטופס

חבר הכנסת א' ג' בדיאן

1 ס"ח תשי"א, עמ' 221; תשכ"ב, עמ' 94; תשכ"ג, עמ' 30; תשל"ה, עמ' 204.